

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію **Кеменчеджи Євгена Петровича**

«Музичне мистецтво Запоріжжя

другої половини ХХ – початку ХХІ ст.:

композиторський та виконавський аспекти»,

представлену до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за

спеціальністю 025 – Музичне мистецтво

Дослідження Є.П. Кеменчеджи, в якому порушується проблема музичного мистецтва Запоріжжя другої половини ХХ – початку ХХІ століть, охоплює комплекс актуальних музикознавчих проблем. Зокрема, вони конкретизуються в аспектах музичної україністики та регіоніки, національної та європейської репрезентації музичного мистецтва, регіонального професійного музичного виконавства, регіонального розвитку композиторського професіоналізму та ін., що фокусує роботу науковця у площині осмислення регіональної специфіки музичного мистецтва Запоріжжя, сучасного стану його професійної самоідентифікації. Отже, тему дисертації вважаємо актуальну, коректно сформульовану стосовно предметного поля спеціальності 025 – Музичне мистецтво, за якою виконано дослідження.

Дисертація Є.П. Кеменчеджи відповідає тематичному плану кафедри теорії та історії музики Харківської державної академії культури згідно з науковою темою «Музика і музикознавство в контексті світового культурного часопростору», науково-дослідної роботи ХДАК «Вітчизняна та світова культура: історико-теоретичні аспекти» (Державний реєстраційний номер 0109000511).

Досягнення мети дослідження – визначення специфіки музичного мистецтва Запоріжжя другої половини ХХ – початку ХХІ ст. як явища та узагальнення його творчих здобутків (композиторських та виконавських) вимагало вирішення ряду завдань, сформульованих автором вичерпно і коректно.

Джерельну базу дисертації Є.П. Кеменчеджи визначили розвідки з проблем музичної україністики та історії української музики; музичної регіоналістики; культурології та української культури; історичного та теоретичного музикознавства; музичного мистецтва і культури Запорізького регіону; творчої діяльності видатних музикантів – уродженців Запоріжжя; творчості запорізьких композиторів; музичного виконавства Запоріжжя. У дослідженні осмислено значний корпус архівних джерел і документальних матеріалів Запоріжжя, енциклопедичних видань та інформаційно-довідкової літератури.

Комплекс загальнонаукових і спеціальних музикознавчих підходів і методів, запроваджений у дослідженні, серед яких історичний, системний, культурологічний, діяльнісний, біографічний, жанрово-стильовий, композиційно-драматургічного та виконавського аналізу, інтерпретологічний; методологічні принципи джерелознавства й архівної документалістики дозволив успішно вирішити завдання дослідження. Підкреслимо органічність історичного та теоретичного підґрунтя погляду автора на об'єкт, що досліджується, вмотивованість структурно-системної репрезентації музичного мистецтва Запоріжжя.

Матеріал, методи, теоретична та джерельна база, наукова новизна отриманих результатів дозволяють засвідчити логічність й послідовність структури дослідження, концептуальну доцільність кожного з розділів та підрозділів дисертації.

У *вступі* викладено обґрунтування вибору теми дослідження, актуальність, мету та завдання, об'єкт і предмет, охарактеризовано матеріал та методи, розкрито наукову новизну, практичне значення й апробацію результатів дисертації.

Розглядаючи у *першому розділі* музичне мистецтво Запоріжжя як явище та об'єкт музикознавчого дослідження, автор занурюється до питань національного та регіонального, європейського й світового контекстів об'єкту дослідження,

вписує в означені рівні його репрезентації мистецькі фестивалі та конкурси, презентує статус творчої проектної регіональної діяльності.

Різні аспекти розвитку музичного мистецтва Запоріжжя досліджувались у низці робіт, названих науковцем у підрозділі 1.1, серед яких розвідки Т. Мартинюк, О. Антоненка, С. Грушкіної, В. Мітлицької, А. Мухи, І. Сікорської та ін., обрані автором із врахуванням обсягу та регіонального змісту інформації. Означені дослідження груповани відповідно до регіональної проблематики: цілісності системи музичної культури області ХХ ст. в типології взаємовідношень її географічного та соціокультурного чинників, наукової професіоналізації народного музичного мистецтва в контексті українського культурного універсуму, соціоестетичних портретів діячів музичної культури регіону; загальної панорами становлення та розвитку хорового мистецтва; творчих здобутків запорізьких композиторів, знаних уродженців краю; чеської музикантської династії Дворжаків; діяльності музичних закладів, місцевих композиторів і виконавців тощо.

Натомість здобувач досягнув пафосу «виведення» наукового розуміння регіонального музичного мистецтва Запоріжжя у контексти провідних галузей українського музикознавства, як-от, історії української музики та сучасної музичної україністики, «величезний науковий здобуток яких постійно зростає і стає все вагомішим» (с. 26). Наміри нового, виразно масштабного погляду на музичне мистецтво Запоріжжя підтверджено апеляціями до поглядів Л. Кияновської, О. Козаренка, О. Коменди, І. Коновалової, Л. Корній, Т. Мартинюк, О. Немкович, І. Польської, В. Шульгіної та ін. корифеїв українського музикознавства. Сучасні тенденції музичної регіоніки, описані науковцем, лише увиразнюють актуальність обраного об'єкту дослідження.

Зазначимо, що погляд на музичне мистецтво досліджуваного регіону надалі зростає до рівня обґрунтування європейсько-світових вимірів останнього, що в українському музикознавстві здійснено вперше та видається інноваційним досягненням рецензованого наукового дискурсу. Аспектами означеної

концептуальної роботи обрано: досвід мистецької діяльності музичної династії Дворжаків, як яскраве втілення творчої взаємодії української та чеської культур в регіоні, а також творчу діяльність видатних митців – уродженців Запорізького краю, всесвітньо уславлених співаків Марії Сокіл-Рудницької, Івана та Федора Паторжинських. Успішність розв'язання відповідного завдання детермінована застосуванням комплексу підходів та методів, зокрема, історичного, культурологічного, біографічного.

Означених векторів національної та європейської репрезентації музичного мистецтва Запоріжжя автор дотримується у процесі запровадженого аналізу мистецьких фестивалів та конкурсів, що демонструють, навіть, незважаючи на вимушений сьогодні онлайн-формат, розвинену інфраструктуру, багатоканальні джерела мистецької інформації, величезний виховний потенціал. Детально розглянуто історію музичного фестивалю «Musica Humana» (з 2000 р.) в аспекті презентації широкої панорами музичного авангарду та постмодерну, фольклорної та академічної традицій; конкурсу-фестивалю «Акорди Хортиці» (з 2000 р.) – постійного зростання аудиторії учасників, розширення географії та змістової структури заходу (конференції, круглі столи, майстер-класи за участю провідних музикантів), залучення до журі відомих зарубіжних митців; Всеукраїнського конкурсу-фестивалю бандуристів «Хортицький кобзар» (з 2009 р.) – актуалізації та збереження кобзарського мистецтва; Всеукраїнського фестивалю духовної музики БлагоФEST (з 2016 р.) – регіонального досвіду фестивального руху духовної хорової музики, розширення жанрово-стильової палітри фестивальної програми та слухацької аудиторії; Відкритого конкурсу баяністів-акордеоністів «Баянне коло на Запоріжжі» (з 2016 р.) – концертів, майстер-класів відомих музикантів-гостей фестивалю, презентації широкої палітри баянно-акордеонного репертуару; музичного фестивалю за участю дитячих і молодіжних оркестрів «Оркестр Фест» (з 2018 р.) – становлення виконавського професіоналізму в оркестровій сфері та формування любові до колективного музикування в різних

типах оркестрів; фестивалю електронної музики ZOUND Festival (з 2018 р.) – виступів всесвітньо відомі артисти з Нідерландів, Німеччини тощо, у тому числі, світових зірок Oliver Huntemann, Sander van Dorn, гурти ATB, Booka Shade, Omnia. Наголошується, що «музичні фестивалі, конкурси та інші творчі проєкти, що відбуваються на теренах сучасного Запоріжжя, активно сприяють збереженню українських мистецьких традицій, подальшому розвитку музичного мистецтва регіону, презентації його кращих досягнень на національному та міжнародному рівні, актуалізації українського мистецтва у європейському культурному просторі» (с. 60).

Домінантного значення в організації мистецького простору краю автор надає творчій діяльності запорізьких композиторів, членів обласного осередку Національної Спілки композиторів України (з 2012 р.), які ініціюють проєктивну складову феномену.

Най масштабніший мистецький проєкт «Композитори Запоріжжя запрошуують...» (з 2013 р.), ініціювала створення якого голова Запорізького обласного осередку НСКУ, заслужена діячка мистецтв України Наталія Боєва, а співавтором та основним провідником ідеї став художній керівник Запорізької обласної філармонії, головний диригент симфонічного оркестру, народний артист України В'ячеслав Редя, повною мірою став важливим явищем сучасного музичного мистецтва.

Пафос проєкту детермінований актуалізацією тісної творчої співпраці композиторів Запоріжжя із кращими музикантами-виконавцями регіону, виконання творів запорізьких композиторів Наталії Боєвої, Миколи Попова, Дмитра Савенка, Ганни Хазової, Вадима Симонова та Валерія Колядюка провідними солістами і творчими колективами Запорізької філармонії та Запорізького музичного училища. Аналітичними штрихами представлено репертуар проєкту у концерті 2014 р. (твори Наталії Боєвої, Дмитра Савенка, Ганни Хазової, заслуженого діяча мистецтв України Юрія Шевченка (Київ) та композитора Василя Медвідя (Бостон,

США)), який «через багатогранність своєї жанрової та стилевої палітри набув яскравих ознак фестивалю сучасної української музики» (с. 65). Поступово зростала географія учасників та жанрова палітра заходу (2015 р.), виконувались прем'єри творів запорізьких композиторів та розширювалось коло гостей (2016, 2017 рр.), змінилась назва («Мистецька імпреза», 2018 р.), однак завжди домінувала первинна ідея – ознайомлення слухачів з новими творами запорізьких композиторів.

Проект продукував значну творчу ідею – регіональну премію імені І. Паторжинського, що ілюструє приклад збагачення мистецького простору краю. Ювілейний, присвячений 80-річчю Запорізької області (2019 р.), концерт мистецького проекту з назвою «Прем'єри сезону», в якому прозвучали «Величальна Запорізькому краю» для хору з симфонічним оркестром, «Благословення Дитині» Н. Боєвої, *Messa-memoria* М. Попова, Концерт для саксофона-сопрано, органу, клавесина і струнного оркестру з циклу «Вічні істини великих майстрів» Д. Савенка, *Lobet Gott* для мішаного хору, ударних та органу, романсь «Я так цього хочу» Г. Хазової, *Сюїта* для симфонічного оркестру В. Колядюка продемонстрував «незламність та європейський рівень музичного мистецтва Запоріжжя як значущого явища української національної культури, її невід'ємної складової» (с. 69).

Зміст другого розділу дисертації Є.П. Кеменчеджи пов'язаний з презентацією професійного музичного виконавства Запоріжжя. У трьох підрозділах автор розкриває питання ролі Запорізької обласної філармонії в українському та світовому мистецькому просторі другої половини ХХ – початку ХХІ ст., діяльності Запорізького фахового музичного коледжу в контексті розвитку професійного музичного мистецтва регіону, творчих портретів провідних запорізьких музикантів-виконавців Ілони Турчанінової та Ольги Беженарь.

Розглядаючи діяльність Запорізької обласної філармонії означеного періоду в регіональному, національному та світовому мистецькому просторі, автор

висвітлює такі її сторінки: хорова капела «Дніпрельстан» (1930-40-ві рр.) як чинник організації хорової справи на Запоріжжі; Запорізький академічний симфонічний оркестр (з 1946 р.) як один з провідних художніх колективів України рівня кращих європейських оркестрів (с. 82); фольклорний вокальний ансамбль «Запорожці» та вокальний ансамбль «Водограй» (керівник Л. Гринь) як візитівка етно-концертного напряму регіональної музичної культури та колективи, які увійшли до філармонійного життя на початку ХХІ ст.: струнний квартет «Консонанс» (керівник Н. Крутъко), концертні ансамблі музичного лекторію (керівники засл. артистка України В. Аністратова, Г. Піліпенко, С. Шепель) й група оригінального жанру «Веселий світлофор», ансамбль бандуристів «Божена» (з 2014 р.) під орудою народної артистки України О. Беженарь, диксиленд (з 2018 р.) – Дм. Митника.

У контексті розвитку професійного музичного мистецтва регіону розглянуто діяльність Запорізького фахового музичного коледжу (раніше Запорізького музичного училища імені П. І. Майбороди). Здобувачем детально викладено історію установи, починаючи з 1926 р., яка «протягом усього свого існування ... виховує студентів, більшість яких надалі стають професійними музикантами – виконавцями, музикознавцями, композиторами, викладачами музичних шкіл» (с.84). Деталізовані відомості про історичні зміни статусу закладу упродовж його існування, вплив його діяльності на формування системи закладів початкової мистецької освіти в місті, структуру напрямів навчання, матеріальну базу, професійну продуктивність. Наводиться інформація щодо оперної студії, організованої у 1963–64 рр. на базі педпрактики; педагогічної діяльності В. Трет'яка, М. Кисіля, М. Михальової, К. Алефіренка, Л. Вігонт, А. Казарян, В. Гуденіна, В. Горського, О. Носика, Г. Мосейка, В. Котова, Н. Боєвої та ін., що віддзеркалює процес формування сучасної структури напрямів підготовки здобувачів: струнні оркестрові інструменти, фортепіано, народні інструменти, духові й ударні інструменти, музична теорія, хорове диригування, спів (с.90).

Потужна музично-освітня місія коледжу в регіоні детермінувала функціонування професійних виконавських шкіл та продуктивну творчу діяльність колективів. Серед них: хор «Запоріжжя» (одночасно навчальний і концертний, очолюваний різні роки М. Кисілем, Г. Тодикою, Л. Скориченко, Т. Твердохліб, Л. Синицею, М. Поповим), вокальний ансамбль «Viva del Canto» під орудою О. Братцевої, духовий оркестр (очолюваний в різні роки К. Георгіаді, В. Парашуком, А. Жульєвим, О. Піддубняком, В. Плітніченком), оркестр народних інструментів (очолюваний в різні роки П. Олійниковим, В. Оводом, В. Сергєєвим, В. Трет'яком, В. Соломахою, А. Петриченком, В. Колядюком), камерний оркестр «Концертино» під орудою І. Горського; камерний ансамбль «Містерія» (художній керівник С. Пелюк). Наголошується на інтенсивній концертній діяльності колективів, їх перемогах на конкурсах та фестивалях різних рівнів, поширенні ними цінностей композиторської творчості композиторів Запоріжжя.

Окрема увага приділяється автором питанню колишніх випускників Запорізького музичного коледжу, серед яких – молодий український композитор Ілля Разумейко, один з авторів опери-реквієму «Іов» (IYOV) для підготовленого фортепіано, віолончелі, барабанів і голосів (2015), лауреат Національної Шевченківської премії України (с. 97).

Родзинкою підрозділу є успішно опрацьований здобувачем жанр творчого портрету, увиразнений через мистецькі проєкти провідних запорізьких музикантів-виконавців. Інноваційні мистецькі проєкти провідної солістки Запорізької обласної філармонії, заслуженої артистки України, музиканта-мультиінструменталіста Ілони Турчанінової («Piano forever», «Love & Jazz Favorite Melodies», «Півстоліття за сонцем») є яскравим втіленням філософських ідей осягнення сенсу життя людини, її взаємозв'язків із Богом, природою, постійного прагнення до джерела світла, мистецької досконалості та краси; рефлексією щодо музичних традицій глобалізованого світу, мистецтва запорізьких композиторів та

художників, взаємодії музичної класики і джазу відповідно, вирішеним засобами полікультурного, полівидового перформативного самовираження.

Мистецькі проекти Голови Запорізької обласної організації Національної Спілки кобзарів України, засłużеної артистки України, провідної солістки та художнього керівника Запорізької обласної філармонії Ольги Беженарь, представлена у контексті авторської теорії становлення професійного бандурного виконавства у Запорізькому регіоні, класифіковані у «три великі блоки: 1) проєкти, де артистка виступає в якості солістки-бандуристки; 2) проєкти, пов'язані зі створенням та творчою діяльністю очолюваного нею ансамблю бандуристів «Божена»; та 3) проєкти, створені або кореговані нею на посаді художнього керівника Запорізької філармонії та на посаді голови Запорізького обласного осередку Національної спілки кобзарів України» (с. 107).

Потужна музично-просвітницька виконавська діяльність мисткині артикулює естетичну красу звучання бандури; її суголосність з органом, симфонічним оркестром; презентує сучасну електробандуру київського майстра І. Ткаленка; поширює у слухацьке середовище твори запорізьких композиторів Н. Боєвої, Г. Хазової, Д. Савенка, різностильовий репертуар від національного музичного фольклору до класичної музики, творів сучасних авторів та обробок естрадних композицій у формі тематичних концертних програм ансамблю бандуристів «Божена» («Відкриваю світ», «Сподіваюсь бути почутою», «Я у тебе одна», BANDURA-STYLE, «100% саундтрек», «Музика кіно», «Краще», «Бароко and bandura» та ін.). Культурно-організаційна, наукова енергія О. Беженарь яскраво виявилася в ініціації Всеукраїнського конкурсу-фестивалю бандуристів «Хортицький кобзар» (2009 р.), мистецького проєкту «Мистецькі зустрічі» з першою в ньому концертною програмою «Ефект Моцарта», дисертації «Естетичний ідеал як чинник формування гармонійної особистості: соціально-філософський аналіз»

Зміст третього розділу дисертації Є.П. Кеменчеджи видається важливим в аспекті його мети – розкрити пошуки та здобутки творчості запорізьких композиторів другої половини ХХ - початку ХХІ століття.

Висвітлюючи процес становлення композиторської справи в музичному мистецтві Запоріжжя, автор увиразнює кінець 40-х – 50-х рр., 60-ті рр., середину 1970-х рр., кінець 1980-х рр., початок ХХІ ст., коли кількість композиторів-учасників самодіяльної обласної спілки зростала. У контексті періодизації явища стисло розглянуті персоналії К. Єржаківського як ініціатора та очільника Обласного об'єднання самодіяльних композиторів; О. Носика – голови Запорізького Обласного об'єднання самодіяльних композиторів (з 1962 р.), видатного викладача Запорізького музичного училища; В. Дяченка – голови Запорізького Обласного об'єднання самодіяльних композиторів (1987-2002 р.); Н. Боєвої (з 2002 р.) – Голови Запорізької обласної спілки композиторів; А. Жульєва (з 2002 р.) – Голови Запорізької міської спілки композиторів. Подана інформація ілюструє, як саме створювалось та функціонувало з метою розвитку музичного мистецтва Запорізьке обласне об'єднання самодіяльних композиторів й формувалась жанрова регіональна семіосфера. У контексті формування регіонального іміджу композиторського професіоналізму деталізовано інформацію про твору діяльність представників різних поколінь композиторів, як-от: Олександра Радченка, Владлена Лукашова, Віктора Зюзіна, Юрія Бая.

Композиторський професіоналізм, як складова регіонального мистецького простору, розглянутий, починаючи з останньої четверті ХХ ст. у контексті діяльності засновників сучасної запорізької композиторської школи – Наталії Боєвої та Миколи Попова, членів Національної Спілки композиторів України; інституалізації Запорізького обласного осередку НСКУ (2012 р.), яке «стало помітною подією не лише регіонального, а й національного масштабу» (с. 122). Сьогодні в означеній творчій організації взаємодіють представники двох композиторських поколінь.

Надаючи загальної характеристики творчій діяльності М. Попова, автор зупиняє свою увагу на творчій біографії митця; результатах його педагогічної діяльності, керівництва студентським хором «Запоріжжя», досвіду музичного керівництва Запорізького Театру юного глядача; жанрах та стильовій орієнтації композицій, театральності та хоровій творчості як провідних сферах композиторської діяльності митця.

Описуючи композиторську творчість Н. Боєвої, здобувач презентує етапи (професійного навчання, навчання у консерваторії, творчого розвитку, мистецької зрілості та широкого визнання) творчого життя й обирає критерієм періодизації жанрові пріоритети мисткині. Аналітичні здібності дисертанта яскраво виявилися на прикладі осмислення ним «меморіального» напряму у творчому доробку композиторки: Концерту для скрипки з оркестром № 1 та Концерту-рапсодії для альта, голосу та симфонічного оркестру. Викликають підтримку продемонстровані вміння ідентифікації принципу монотематизму та монотематичного розвитку музичного матеріалу у першому творі й доведення драматургічного і композиційного жанрового синтезу – у другому.

Досліджуючи жанрову стилістику композиторської творчості Дм. Савенка, «багатогранна творчість якого яскраво віддзеркалює провідні тенденції світового музичного мистецтва доби постмодерну» (с. 136), автор опирається на розроблене ним теоретичне підґрунтя: періодизацію та жанрову типологію. Період творчого становлення характеризується фортепіанними та ансамблевими творами, першим звертанням до жанру інструментального концерту; творчої зрілості – масштабними оркестровими й концертними творами, найвагомішу частину з яких складають інструментальні концерти та симфонічна музика. Творчість митця демонструє розмаїття стильових уподобань, активність у сферах інструментальної та театральної музики. Дисертантом узагальнено досвід композитора у жанрі інструментального концерту, детально проаналізовано Концерт для сопрано-саксофону, органу, клавесину та струнних як взірець алюзій на стилі та епохи від

античної риторики до джазу й атональної музики, полістилістики та поліжанровості, різноманітних жанрово-стильових мікстів як найважливішої ознаки авторського мислення (с. 149).

Творчий портрет Ганни Хазової представлено на основі осмислення автором дисертації духовної музики у композиторському доробку, порівняльного аналізу двох композиторських інтерпретацій канонічного тексту *Miserere mei Deus* та аналізу образного змісту та музичної мови кантати «Дай нам, Боже!». Розглянуто жанрову палітру творчості мисткині (вокально-хорова, камерно-вокальна, симфонічна, камерно-оркестрова, камерно-ансамблева, фортепіанна, скрипкова, віолончельна, духова, вокально-інструментальна музика), наголошено на домінантності сфери духовної музики. Викликає інтерес презентація авторського досвіду у порівняльному музикознавстві (підрозділ 3.5.2), доцільність й коректність подання історико-культурного контексту, виразність і глибина вербалізації стилевих рис композиторки, тонке відчуття емоційного світу творів та високий професіоналізм в оволодінні методологією аналізу музичних текстів. Як одну з вершин духовної творчості композиторки і перший зразок кантатного жанру, створений композитором Запоріжжя, представлено «Дай нам, Боже» для мішаного хору та симфонічного оркестру. У творі підіймаються «вічні та вкрай актуальні сьогодні теми добра і зла, війни та миру» (с.166), виразно розкриті дослідником через детальний аналіз образної сфери чотиричастинного циклу, інтонаційно-гармонічного розвитку музичної тканини розділів, композиційних особливостей хорового й інструментального тематичного матеріалу.

Грунтовні висновки завершують розділи та виклад повного тексту.

Наукову новизну дослідження визначає сфокусованість на вивченні музичного мистецтва Запоріжжя другої половини ХХ – початку ХХІ ст. як явища. Автором уперше обґрутовано європейські виміри музичного мистецтва Запорізького регіону; висвітлено характер репрезентації музичного мистецтва Запоріжжя в дискурсі музичної україністики і музичної регіоніки; розкрито роль

мистецьких проектів запорізьких музикантів («Композитори Запоріжжя запрошуєть», «Piano forever» тощо) в регіональному, національному та європейському музичному просторі; охарактеризовано творчу діяльність провідних запорізьких артисток-виконавиць Ілони Турчанінової та Ольги Беженарь; запропоновано періодизацію та жанрову типологію композиторської творчості Наталії Боєвої; запропоновано жанрово-стильову типологію та періодизацію композиторської творчості Дмитра Савенка і визначено особливості інтерпретації ним жанру інструментального концерту; визначено особливості духовної творчості Ганни Хазової в контексті її мистецького світогляду і композиторського мислення та охарактеризовано образний зміст і музичну мову кантати «Дай нам, Боже!» і двох композиторських інтерпретацій «Miserere mei Deus»; введено до наукового обігу української музикології низку творів сучасних запорізьких композиторів (зокрема, Концерт-рапсодію для альта, голосу та симфонічного оркестру Н. Боєвої, Концерт для сопрано-саксофона, органа, клавесина та струнних Дм. Савенка, дві авторські версії «Miserere mei Deus» та кантату «Дай нам, Боже!» Г. Хазової).

Повнота викладення результатів дослідження в опублікованих працях

Основні результати та висновки дослідження одержані здобувачем самостійно. 10 з 11-ти публікацій дисертанта є одноосібними, за винятком одних тез, створених у співавторстві з науковим керівником – докторкою мистецтвознавства, професоркою Харківської державної академії культури І. І. Польською. Особистий внесок здобувача до цієї публікації складає 50 відсотків. Кількість публікацій, їх обсяг та змістовна якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідають встановленим вимогам. Публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації.

Спрямованість науково-практичних конференцій, на яких відбувалася апробація дисертації, зміст статей здобувача, в яких відображені основні положення і результати проведених досліджень, повною мірою розкривають

порушену проблему музичного мистецтва Запоріжжя другої половини ХХ – початку ХХІ ст. Вважаємо, що дисертація пройшла належну апробацію і є самостійною науковою працею, яка має завершений характер.

Позитивно оцінюючи здобутки дисертанта, вважаємо за необхідне висловити в дискусійному аспекті наступні побажання та запитання до представленої дисертаційної роботи:

1. Високо оцінюючи аналітичні дискурси автора з приводу окремих творів, які заглиблюють потужний характер викладеної інформації про музичне мистецтво Запоріжжя, вважаємо коректним долучення й формулювання компаративного методу до системи методів дослідження, представлених у вступі.
2. У контексті євроінтеграційних процесів вважаємо можливо більш перспективним міжнародний стиль оформлення наукових публікацій (APA) для подання списку використаних джерел.
3. Зважаючи на потужний історико-культурний профіль дисертації, викладені біографічні та аналітичні матеріали щодо творчої діяльності митців краю, чи можете Ви з урахуванням обраних аспектів дослідження запропонувати авторське визначення поняття музичного мистецтва Запоріжжя другої половини ХХ – початку ХХІ ст., яке б доповнило понятійний фонд сучасного музикознавства?
4. Науковою цінністю у контексті сучасних знань щодо регіонального музичного мистецтва володіють наведені списки творів композиторів О. Носика, В. Дяченка, О. Радченка, В. Зюзіна, В. Лукашова, Ю. Бая, М. Попова, Н. Боєвої, Дм. Савенка, Г. Хазової, представлені у Додатку В. Чи можете Ви конкретизувати джерельну основу складання таких списків?

Натомість висловлені зауваження та побажання мають рекомендаційний характер і не ставлять під сумнів результати виконаної роботи.

Загальний висновок

Спираючись на вищезазначене, з урахуванням наукової новизни викладених у роботі положень, теоретичної та практичної значущості досягнутих у ній

результатів, можна стверджувати, що дисертація Є. П. Кеменчеджи «Музичне мистецтво Запоріжжя другої половини ХХ – початку ХХІ ст.: композиторський та виконавський аспекти», яка подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво, є завершеним, самостійним, актуальним науковим дослідженням і відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженою Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 за №155/30023, Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 №261 (зі змінами), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво в галузі знань 02 – Культура і мистецтво.

Офіційний опонент:

доктор мистецтвознавства, професор,

завідувач кафедри музичного мистецтва і

методики навчання

Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Тетяна МАРТИНЮК

